

Twee artikelen over monitoring. Twee vrijwilligers beschrijven hun belevenissen tijdens het eerste jaar dat zij een route hebben gelopen. Het tweede artikel is een oproep om mee te doen aan de soortgerichte monitoring.

Monitoring

De Jacobahaven in Zeeland: eerste jaar

Tekst: Belinda Kater en André Hannewijk
vlinder- en libellenwerkgroep Zeeland

Aan de voet van de Oosterschelde-kering, waar beide auteurs werkzaam zijn in een veldstation van de rijksoverheid, zagen we in het voorgaande jaar (1998) al vele vlinders voorbij komen. Reden genoeg om het afgelopen jaar (1999) aan het serieuzere werk te beginnen, en een vlinder monitoringroute te starten, waarop gedurende de lunchtijd één maal per week alle vlinders (maar ook libellen en lieveheersbeestjes) geteld zouden gaan worden. De route werd uitgezet in samenspraak met Kars Veling.

Summary

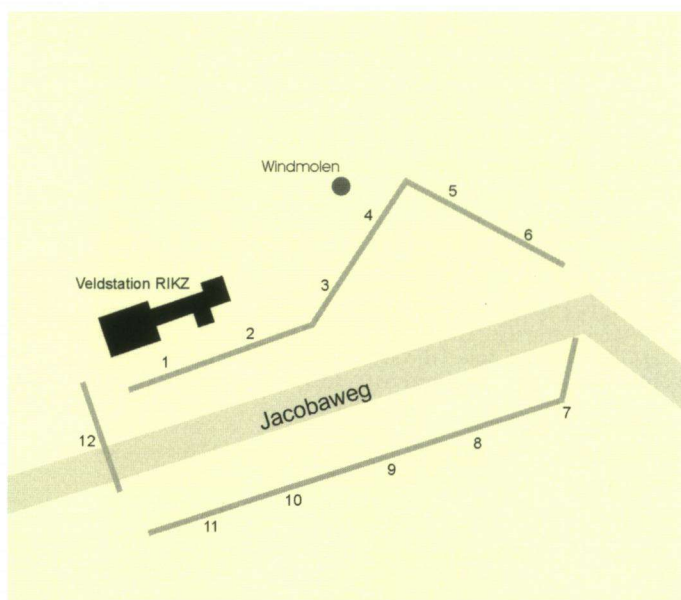
Two volunteers have begun to walk a butterfly monitoring route along a coastal part of Zeeland (S.W. the Netherlands). The route itself is 800 metres long and butterflies were monitored weekly from April till September. An account is given of the first monitoring year in which 14 butterfly species, both rare and common, were spotted.

De eerste twee sectoren van de monitoringroute Jacobahaven.
FOTO: BELINDA KATER

De route De route is gelegen op één van de Zeeuwse Eilanden, namelijk Noord-Beveland, en wel in het noordwestpuntje, met uitzicht op de stormvloedkering. Het zeewater bevindt zich op nog geen 100 m afstand, en het waait er veel. De lengte van de route bedraagt ongeveer 800 meter en is onderverdeeld in twaalf sectoren. De eerste twee sectoren lopen over de kruin van de dijk in de luwte van het struikgewas rondom het veldstation. Op deze dijk groeien diverse klaversoorten en distels. De volgende sectoren lopen naar en van een windmolen gelegen aan de Oosterschelde. De vegetatie is kort en schraal, met duizendblad, muurpeper en links en rechts jacobskruiskruid. De daarop volgende sectie gaat de dijk over, en de route wordt aan de voet van de dijk vervolgd. Hierbij worden alleen de vlinders op de eerste twee meter van de voet van de dijk geteld. Op deze dijk groeien diverse planten, zoals fluitkruid, brandnetel, kruisdistel, braam en hier en daar een toefje kaasjeskruid. De laatste sectie gaat weer over de dijk, en brengt ons terug naar het beginpunt. Figuur 1 laat de route schematisch weergegeven zien.

De eerste waarnemingen Op één april was het zover, het weer en de aprilmaand lieten een eerste telling toe. Groot was de teleurstelling toen er niets aan vlinders rondvloog die week. Maar in de weken daarna werd dit ruimschoots gecompenseerd. De eerste waarnemingen op de route bestonden uit drie kleine koolwitjes en vier kleine vossen.

Figuur 1: Schematische weergave van de monitoringroute Jacobahaven.

Van half mei tot begin juni vlogen de bruine blauwtjes en icarusblauwtjes. Het bleek nog een hele uitdaging om de vrouwtjes van het icarusblauwtje te onderscheiden van het bruine blauwtje. Na wat uitgebreide vergelijkingen bleek dit goed mogelijk, en konden we de verschillende soorten, soms met behulp van een kijker, onderscheiden. Het bruin blauwtje staat op de Rode Lijst als kwetsbaar, maar wordt in Zeeland redelijk vaak waargenomen: 689 exemplaren in 1996 en 464 in 1997.

De zandoogjes dienen zich aan Vanaf half juni zagen we het bruine zandoogje, daarna begin juli het oranje zandoogje. Deze laatste soort is voor Zeeland zeer algemeen: jaarlijks worden 5000 tot 8000 exemplaren waargenomen. Bonte zandoogjes hebben we ook waargenomen, maar niet op het moment dat we de route liepen.

Niet veel later - half juli - verschenen de eerste van vele zwartsprietdikkopjes. Behalve deze veel voorkomende soort konden we ook nog twee maal een heivlinder voor de route noteren. Deze Rode-Lijstsoort (gevoelig) komt in Zeeland minder algemeen voor. Buiten de route om hebben we deze soort nog twee maal gezien, op 17 (één exemplaar) en 18 augustus (acht exemplaren). Dit brengt het totaal aantal waargenomen heivlinders op elf exemplaren, wat minder is dan in 1998. Toen werden er in dit gebied 28 heivlinders waargenomen. In 1997 was er daarentegen slechts één heivlinder waargenomen op Noord-Beveland. De gehakkelde aurelia, die we buiten de route zagen, wordt in dit gebied niet veel waargenomen. In 1997 werden voor heel Zeeland 136 gehakkelde aurelia's gemeld, waarvan zo'n tien exemplaren op Noord-Beveland.

In deze periode komt ook het toerisme op en Zeeland is een goed bezochte provincie. Veel mensen keken ons vol verbazing aan, maar slechts weinig durfden het aan ons te vragen wat we deden.

Koelvinkjes gesignaleerd We hadden de smaak van het vlinders inventariseren nu dusdanig te pakken dat we ook verschillende kilometerhokken op Noord-Beveland begonnen te inventariseren. Half juli inventariseerden we het (jonge) Colijnsplaatse bosje, één van de weinige kleine stukjes Noord-Beveland die met bomen zijn begroeid. Hier zagen we in een half uurtje tijd zo'n 70 vlinders, verdeeld over elf soorten waaronder het koelvinkje. Voor deze laatste soort was dit een nieuwe vindplaats in Zeeland. Half augustus zagen we niet alleen de meeste soorten (tien), maar werden we verrast door een oranje luzernevlinder. Later bleek dit de enige keer te zijn dat we deze vlinder zouden waarnemen. Voor Zeeland is deze vlinder vrij zeldzaam. In 1996 werd de vlinder 26 maal waargenomen, in 1997 nog maar acht maal, waarvan twee op Noord-Be-

Het icarusblauwtje, een veel geziene vlinder op de route.

FOTO: KARS VEILING

land in één kilometerhok. In 1999 werden ook op andere Zeeuwse eilanden enkele oranje luzernevlinders gemeld.

De topdag van de hooibeestjes Begin september, in een van de laatste weken dat we nog wat vlinders vonden, werden grote aantallen hooibeestjes op en naast de route waargenomen, met een topdag van 40 hooibeestjes (1 september). In Zeeland worden jaarlijks tussen de 150 en 200 exemplaren waargenomen (1996, 1997). In 1997 waren er daarvan ongeveer 20 op Noord-Beveland gesignaleerd. De eerste september kon dus met recht een topdag voor hooibeestjes genoemd worden en het totaal aantal door ons waargenomen hooibeestjes van 66 maakt 1999 een topjaar voor Noord-Beveland.

Op 2 september inventariseerden we nog een kilometerhok midden op Noord-Beveland en vonden daar negen soorten. Eén van deze soorten was de kleine vuurvlinder, een soort die we tot dat moment nog niet hadden aangetroffen en die in Zeeland meestal aan de kust wordt gesignaleerd.

In de weken daarna nam het aantal vlinders langzaam af, en konden we met de verwerking van de resultaten beginnen. Terugblikkend kunnen we tevreden zijn over het eerste jaar monitoring op deze route. Wat betreft de dagvlinders zagen we op de route 14 soorten en 460 vlinders, het over-

Zwartsprietdikkopjes werden veelvuldig waargenomen op de route.

FOTO: FRANS HODZELMANS

zicht wordt gegeven in tabel 1. Wat betreft de dagactieve nachtvlinders bleef het beperkt tot twee soorten (gamma-uiltje en sint-jacobsvlinder). Totaal hebben we in het gebied rondom de route 20 soorten waargenomen. Met plezier kijken we terug op het vlinderseizoen, zowel op de vele witjes, als de enige oranje luzernevlinder en zowel op de zeer algemene zwartsprietdikkopjes als de Rode-Lijstsoorten bruin blauwtje en heivlinder. Komende zomer zullen we het gebied weer vol enthousiasme monitoren.

Dit jaar deed de heivlinder slechts enkele malen Noord-Beveland aan.

FOTO: BELINDA KATER

Tabel 1: Overzicht aantallen in 1999 waargenomen vlinders.

soort	op de route	buiten de route
klein geaderd witje	128	
klein koolwitje	89	
icarusblauwtje	74	
bruin blauwtje	51	
zwartsprietdikkopje	30	
bruin zandoogje	27	
hooibeestje	23	+
kleine vos	11	
oranje zandoogje	10	
argusvlinder	8	+
atalanta	4	+
groot koolwitje	2	+
heivlinder	2	
oranje luzernevlinder	1	
dagpauwoog		+
groot dikkopje		+
bont zandoogje		+

Literatuur

Joosse, R. (1999). Jaaroverzicht 1997. Vlinder- en libellenwerkgroep Zeeland. Oost-Souburg.
Wynhoff I., C. van Swaay & J. van der Made (1999). Veldgids dagvlinders. KNNV Uitgeverij Utrecht.